

stellen van vragen ging, was de houding van de leerlingen te vergelijken met die van de leerlingen uit de vierde klas. Ik had zelf een aantal vragen geformuleerd bij het gedicht 'Afsluitdijk' van Vasalis. De leerlingen moesten in groepjes tot een interpretatie komen. De vragen fungeerden hierbij als leidraad. Dit ging prima. Het gedicht sprak de leerlingen aan. De groepjes waren tot verschillende interpretaties gekomen, wat een klassikale discussie tot gevolg had. Op een gegeven moment konden ze het niet eens worden en vroegen naar mijn mening. Enigszins terughoudend, want ook hier wilde ik mijn inbreng zo klein mogelijk houden, vertelde ik hoe ik tegen het gedicht aankeek. Toen was de discussie plotseling voorbij. Mijn interpretatie was volgens de leerlingen de enige juiste. Ze hadden naar hun gevoel het goede antwoord, schreven dit keurig op en waren klaar met het gedicht.

Uit de voorbeelden blijkt dat de leerlingen uit beide klassen het moeilijk vonden op hun eigen inzicht te vertrouwen. Ze waren onzeker. Ik moest uiteindelijk de vragen stellen en de 'goede' interpretatie geven. Dat hun inbreng net zoveel waarde had als die van mij, wilden ze niet geloven. Dat hun eigen interpretaties en vragen zelfs beter konden zijn, ging er helemaal niet in. Wat ik mij nu afvraag is hoe je de houding van leerlingen zo kunt veranderen dat ze zich wel assertief op durven te stellen. Hoe krijg je leerlingen zover dat ze inderdaad zelf vragen gaan stellen aan een tekst? Hoe maak je ze duidelijk dat hun interpretatie net zo steekhoudend kan zijn als die van de docent?

Nederlands als tweede taal

De 23ste voorziet van de Nederlandse Taalunie is getiteld: *Etnische minderheden en Nederlands als tweede taal in Nederland en Vlaanderen*. De bundel bevat tot artikelen omgewerkte lezingen, gehouden tijdens het symposium 'Etnische minderheden en Nederlands als tweede taal in het Nederlandse taalgebied' aan de Tilburgse Universiteit in december 1988.

In het eerste hoofdstuk lichten Kroon en Valen enkele begrippen toe en geven ze actuele cijfers over de (in Nederland en Vlaanderen/Brussel) aanwezige immigrantenpopulatie en hun vertegenwoordiging in het onderwijs.

Verder is het een boekje als een wip: per thema komen eerst Nederlandse, dan Vlaamse specialisten aan het woord. Het gewicht is niet eerlijk verdeeld: de Vlaamse bijdragen beslaan aanzienlijk minder pagina's dan de Nederlandse. Gaandeweg wordt de reden duidelijk: er is in Vlaanderen nog niet zo gek veel gebeurd op het vakgebied Nederlands als tweede taal (NT2).

Willem Fase beschrijft het hortende overheidsbeleid in Nederland. In de onderwijsnota's wordt wel het OETC, en nauwelijks het Nederlands als tweede taal belicht. 'Taalpolitiek voor etnische minderheden heeft kennelijk het cultureel pluralisme als uitgangspunt en niet de bestrijding van achterstanden,' concludeert Fase naar aanleiding van het ovb-beleid. Hij bepleit inzet van onderwijsvoorrangsgelden ten behoeve van leerlingen met een beperkte taalvaardigheid in het Nederlands.

Marie-Claire Rosiers-Leonard en Nora Bogaert beschrijven het Vlaamse beleid. Er is geen coherente visie. In de schoolpraktijk is het indompelingsmodel gangbaar, zonder dat daar ooit echt voor gekozen is. De roep om gelden voor onderzoek, professionalisering en materiaalontwikkeling moet via de Taalunie de oren van Belgische beleidsmakers bereiken.

Guus Extra schreef over 'Onderzoek Nederlands als tweede taal in Nederland'. Van belang zijn het tijdsaspect, het herstructureringsproces, en de paradoxale situatie dat de leerling

tegelijktijd moet leren om te communiceren en moet communiceren om te leren. Naast linguïstische zijn ook contextuele en interactionele aspecten van belang. Behalve bijdragen aan (internationale) theorievorming kan onderzoek ook inzichten opleveren voor de praktijk van het T2-onderwijs, al waren de verwachtingen volgens Extra vaak te hoog gespannen. Hij geeft twee voorbeelden van empirisch onderzoek naar het Nederlands als tweede taal door volwassenen. Binnen de onderwijscontext, op het niveau van de basiseducatie, is nog nauwelijks onderzoek gedaan. Het wordt tijd dat de Taalunie in deze richting beleidsgericht onderzoek gaat ondersteunen. Verder bepleit Extra de instelling van een Nederlands-Vlaamse taakgroep NT2.

Koen Jaspaert stelt vast dat er nauwelijks Vlaams onderzoek gedaan is op dit gebied. Hij zoekt de oorzaak in het gebrek aan traditie in taalgedragsonderzoek in Vlaanderen en het feit dat de vernieuwingsmode zich momenteel vooral richt op computers en bedrijfsleven. Ook toont de overheid geen interesse. De Taalunie zou initiatieven moeten nemen in de richting van fundamenteel en toepassingsgericht onderzoek, eventueel binnen een Nederlands-Vlaams instituut.

In het hoofdstuk 'Onderwijs Nederlands als tweede taal in Nederland' schetsen René Appel en Simon Verhallen een stand van zaken. Ze signaleren met betrekking tot het basisonderwijs een enorm tekort aan evaluaties van materialen. De niet-Nederlandstalige leerkracht lijkt te verdwijnen; iedere leerkracht kan die taak toegeschoven krijgen.

De tendens tot integratie van NT2 in het reguliere programma zou kunnen leiden tot onvoldoende aandacht voor de basisvaardigheden in het Nederlands, met name de woordenschat. De auteurs bepleiten extra NT2-onderwijs buiten de reguliere lessen, door verbreding van de leerweg (meer uren onderwijs per week) of verlenging van de leerweg (langer dan acht jaar basisonderwijs).

Scholen zouden moeten aangeven hoe ze NT2-faciliteiten inzetten, mogelijk op straffe van intrekking.

In het voortgezet onderwijs zijn NT2-materialen vaak ontworpen voor onderdelen van het vakgebied, gericht op een specifieke doelgroep of een bredere doelstelling dan NT2-onderwijs.

Een coherente leergang die aansluit bij het reguliere taalonderwijs ontbreekt, evenals een begrijpend lezen-methode. De auteurs zijn bang dat het streven naar geïntegreerd T2-onderwijs uiteindelijk leidt tot verdwijning van het vakgebied, terwijl allochtone leerlingen door verregaande differentiatie minder meegezogen zullen worden door de betere presteerders. Ook in het voortgezet onderwijs ontbreekt afdoende toetsmateriaal. Voor het volwassenenonderwijs proberen Appel en Verhallen leerdoelen en -wensen af te leiden uit het cursusaanbod: taalvaardigheden gericht op sociaal/communicatief gebruik, gericht op leerstof of als onderdeel van een algemenere scholingswens. Het materiaal richt zich overwegend op produktieve taalkennis. Onderzoek is nodig naar de dagelijkse taalwerkelijkheid van buitenlanders. Door de gebrekkige bevoegdheidsregeling gaat kennis en ervaring gemakkelijk verloren. Landelijke examens Nederlands als tweede taal ontbreken pijnlijk.

Johan Leman bespreekt het onderwijs Nederlands als tweede taal in Vlaanderen. In meertalig België acht hij de tijd rijp voor een Europees-gericht minderheidstalen beleid.

Sjaak Kroon & Ton Vallen (red.), *Etnische minderheden en Nederlands als tweede taal in Nederland en Vlaanderen*. Den Haag, Nederlandse Taalunie, 1989. Voorzetten 23. f 16,50.

Leermiddelen voor spellingproblemen

Het Nationaal Instituut Leermiddelen heeft in samenwerking met de projectgroep Zorgverbreding van de SLO een inventarisatie gemaakt van de leermiddelen voor spellingproblemen. In de publikatie worden 125 verschillende leermiddelen voor basisonderwijs en speciaal onderwijs beschreven. De beschreven leermiddelen zijn taalmethoden, spellingmethoden, oefenstof, spelvormen, leer- en hulpmiddelen en software.

Steeds wordt aangegeven voor welke foutencategorie het leermiddel gebruikt kan worden. De foutencategorieën die worden gebruikt zijn oriëntatiefouten, regelfouten, fonetische fouten en materiaal fouten.

Doordat bij elk leermiddel ook wordt aangegeven wat de uitgangspunten zijn, hoe de leerstof geordend is en hoe het gebruikt kan wor-

den, is een goede vergelijking mogelijk. Ook de vele illustraties geven een goed beeld van wat er voorhanden is op dit gebied.

Doordat er zowel op naam van het leermiddel als op foutencategorie gezocht kan worden, is de publikatie zeer toegankelijk.

B. Schilstra, *Leermiddelen voor spellingproblemen*. Nationaal Informatiecentrum Leermiddelen. NICL-studies. Te bestellen bij het SLO, afdeling verkoop, Postbus 2041, 7500 CA Enschede (053: 84 03 05), onder vermelding van bestelnummer 5.600.5442. f 29,50.

Het schrijven van betogen

Over de argumentatieve vaardigheden van studenten, die van de PABO niet in het minst, worden regelmatig klaagzangen aangeheven. Er is nu een boekje verschenen dat wil bijdragen aan het verhelpen van de klachten, voor zover het om het opstellen van een betoog gaat.

Het schrijven van betogen is bedoeld voor iedereen die regelmatig een betoog schrijft: journalisten, recensenten, voorlichters, studenten...

Het boekje, geschreven door Willem Koetsenruijter en Pauline Slot, verscheen als tweede deel in de reeks *Taalvaardigheid in de beroepspraktijk*, waarin men werken wil publiceren die adviezen bevatten voor het verbeteren van de taalvaardigheid.

Na een inleidend hoofdstukje worden in een drietal hoofdstukken de elementen behandeld waaruit een betoog moet worden opgebouwd. Dat zijn in de eerste plaats het standpunt en in de tweede plaats de argumenten. Daarna volgen de overige onderdelen: inleiding, slot en toelichtingen. Een laatste hoofdstuk laat zien wat er komt kijken bij het zodanig reviseren van een betoog, dat het voldoet aan de eisen van aanvaardbaarheid en publiekgerichtheid.

Elk hoofdstuk is opgezet volgens eenzelfde patroon: een uitleg met voorbeelden wordt gevolgd door enkele algemeen geformuleerde richtlijnen voor schrijvers, waarna het hoofdstuk wordt besloten met enige concrete oefenopdrachten.

Willem Koetsenruijter & Pauline Slot, *Het schrijven van betogen: handleiding voor het opstellen van argumentatieve teksten*. Leiden, Martinus Nijhoff, 1990. f 19,50.

Gevorderde anderstaligen

Voor het eerst is er een lees- en luistercursus voor gevorderde anderstaligen die 'academisch' gesproken en geschreven Nederlands vlot willen leren begrijpen. Onder de titel *Deskundigen over hun werk* verschenen een boek en een cassette.

Op cassette komen acht academici aan het woord. Met deze acht opnamen corresponderen acht hoofdstukken van het boek. Naast achtergrondinformatie en woordverklaringen bij de opname, bevat ieder hoofdstuk vragen bij de tekst, grammaticale uitleg en woordherhalingsoefeningen. Achter in het boek staan transcripties van de opnamen.

De interviews zijn authentiek, waardoor de spreektaal natuurlijk is. Verschillen tussen spreektaal en schrijftaal worden in het boek duidelijk gemaakt. De methode is gebaseerd op recente publikaties over luistervaardigheidsonderwijs.

Deskundigen over hun werk is bedoeld voor leerlingen van HAVO en VWO die ernaar streven het Nederlands te gebruiken bij een studie op universitair of HBO-niveau, en is daarnaast bruikbaar voor anderstaligen die het Nederlands willen gebruiken bij de uitoefening van een hoger gekwalificeerd beroep. De cursus is zowel in een lessituatie met een docent als bij zelfstudie te gebruiken.

A.F. Florijn & J.H. Maureau, *Deskundigen over hun werk. Lees- en luistercursus voor gevorderde anderstaligen*. Leiden, Martinus Nijhoff, 1990. Cursusboek, 190 pag., f 32,50; cassette, f 15.

Over vertellen

Wie met kinderen en boeken werkt, krijgt te maken met kinderen die weinig ervaring hebben met, soms zelfs weezin voelen tegen, het omgaan met boeken. Dat wil echter niet zeggen dat ze niet van verhalen kunnen genieten. In veel culturen is vertellen een normaal onderdeel van ieders leven. Levenslessen worden verpakt in verhalen en op serieuze of amusante wijze doorgegeven in familiekring of op het dorpsplein.

Men kan verhalen vertellen om de weerstand tegen het omgaan met boeken te verminderen. Dat is al heel lang gedaan door schoolmeesters

en -juffen en door jeugdbibliothecarissen. Deze bundel bevat zowel praktische bijdragen (hoe leren vertellen, welke hulpmiddelen?) als artikelen over de geschiedenis van het vertellen en de rol van het vertellen in diverse in Nederland aanwezige minderheidsculturen.

Wendy de Graaf e.a. (red.), *Op de stroom van de rivier; over vertellen*. Den Haag, NBLC, 1989. f 23,85.

Jeugdliteratuur en geschiedenis

Op 2 juni 1987 organiseerde de Katholieke Universiteit Brabant een symposium 'Literatuur en geschiedenis', waar onder meer Hella S. Haasse, Willem Wilminck en Cees van der Kooij lezingen hielden. Dat symposium heeft tot ondervermelde uitgave geleid.

Zij bevat, naast de bijdragen aan het symposium, enkele studies, waaronder een uitvoerige vergelijking van vijf bekende geschiedensismethoden en een geannoteerd overzicht van *bruikbare titels uit de jeugdliteratuur*. Dit overzicht is vooral geschikt voor een 'verhalende' aanpak van geschiedenis in de basisschool. Het is dan ook de bedoeling dat deze bundel het gebruik van boeken bij geschiedenisonderwijs stimuleert.

Jaap Goedegebuure e.a. (red.), *De toekomst van het verleden; geschiedenis, onderwijs, boeken*. Den Haag, NBLC, 1990. f 41,85.

Emancipatie en roldoorbreking

De schoolbegeleidingsdienst Tilburg heeft het eerste nummer van de vijftiende jaargang in een nieuw jasje gestoken. *Maggezien* komt uit met een themanummer over emancipatie en roldoorbreking. Het nummer opent met een interview met mevrouw Baartmans van den Boogaart, lid van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant. Daarna volgen artikelen over vrouwen in de schoolleiding, meisjes na 1990, emancipatie in de schoolpraktijk, het geven van alternatieven voor meisjes, een verslag van basisschoolleerlingen van Doe-dagen, een aantal suggesties tot verder lezen.

Twee bijdragen zijn specifiek gericht op het moedertaalonderwijs. 'Roldoorbrekend taalonderwijs' is geschreven door Anita Rasenberg. Het is een beschrijving van lesmateriaal dat is

samengesteld door het Katholiek Pedagogisch Centrum. De bedoeling is de leerlingen via leuke opdrachten te laten kijken naar wat bij voorbeeld spreekwoorden zeggen over mannen en vrouwen en ze op deze manier bewuster te maken van de verhoudingen tussen mannen en vrouwen in onze samenleving. Voor informatie kunt u contact opnemen met het KPC, Anita Rasenberg (073: 21 54 35).

'Zo kan het ook' geeft een beschrijving van jeugdboeken waarin het niet gaat volgens de traditionele rolpatronen. De keuzelijst is opgebouwd rond een drietal thema's: Jongens zijn net meisjes; Vrouwen waar pit in zit; Anders is ook gewoon. De titels worden gevolgd door een korte beschrijving. Ook hier de mogelijkheid tot meer informatie. U kunt contact opnemen met de schrijfster van dit artikel: José Peyen, Provinciale Bibliotheekcentrale, Tilburg (013: 68 59 51).

Maggezien 1990/1, jg. 15, maart, Schoolbegeleidingsdienst Tilburg, Postbus 4155, 5004 JD Tilburg.